

Eteläpohjalainen menestysresepti yritysten kiertotaloussiirtymään

7.3.2025

Tämä artikkeli päättää artikkelisarjan, joka perustuu SeAMKin asiantuntijoiden laatimaan Askeleita kiertotalouden edistämiseen Etelä-Pohjanmaan aluetoimijoille -selvitykseen, joka toteutettiin Euroopan Unionin osarahoittamassa Riihi-hankkeessa. Selvityksessä esitetään teemoittain ilmiöitä, jotka muodostavat Etelä-Pohjanmaan kiertotaloussiirtymän erityispiirteet, mahdollisuudet ja haasteet, sekä toimenpiteitä, joilla aluekehittäjien on mahdollista vauhdittaa alueen kiertotaloussiirtymää. Artikkelisarjassa nämä teemat on esitelty jaoteltuna tunnistettuihin kiertotalouden alueellisiin tekijöihin (Tapia, ym., 2021), joita ovat 1) maaperäiset tekijät, 2) taajamatekijät, ja 3) saavutettavuus- ja läheisyystekijöiden sekä 4) teknologia- ja innovaatiotekijöiden muodostamat kovat tekijät . Pehmeät tekijät voidaan jakaa 5) tietoon ja osaamiseen liittyviin tekijöihin sekä 6) hallinnollisiin ja yhteiskunnallisiin järjestelyihin. Tässä artikkelissa käsitellään erityisesti hallinnollisiin ja yhteiskunnallisiin järjestelyihin liittyviä pehmeitä tekijöitä.

Vaikka tiedon jakamiseen, yhteistyöhön ja toimintatapoihin perustuvat pehmeät tekijät tulevatkin listauksessa viimeisenä, ne luovat kuitenkin tärkeän pohjan tehokkaalle alueen kiertotaloussiirtymälle. Kiertotaloussiirtymän alkutaipaleella olevalla Etelä-Pohjanmaalla korostuvat nimenomaan pehmeiden tekijöiden teemat, jotka toimivat pakollisena liittymänä kiertotalouden valtatielle.

Askeleita kiertotalouden edistämiseksi -selvitys osoitti, että kiinnostus on kasvanut Etelä-Pohjanmaalla melkoisesti. SeAMKin RIIHI-hankkeessa toteutetussa kyselyssä 73 % aluekehittäjävastaajista, 50 % yrityspäättäjävastaajista sekä 62 % työntekijävastaajista koki kiinnostuksensa vihreää siirtymää ja ympäristöasioita kohtaan kasvaneen viimeisen viiden vuoden aikana. Vastaajia eri ryhmissä oli seuraavasti: 368 työntekijää, 18 yrityspäättäjää sekä 44 aluetoimijaa, 30:sta eri organisaatiosta. Lisäksi huomionarvoista on se, että nekin yritysvastaajat, joita syystä tai toisesta teema lähinnä ärsytti, kuormitti tai pelotti, tunnistivat

kiertotalouden ja kestävyysasiat silti tärkeiksi liiketoiminnan jatkuvuuden näkökulmasta.

Vaikuttava yhteistyö alkaa omien roolien tunnistamisesta

Hallinnolliset ja yhteiskunnalliset järjestelyt viittaavat paikallisiin olosuhteisiin ja elementteihin, joihin vaikuttavat muun muassa alueen eri toimijoiden inhimillinen pääoma, suhdeverkostot ja identiteetti. Jotta voidaan tehdä vaikuttavaa yritysten ja eri toimijoiden välistä yhteistyötä kiertotalouden ja vihreän siirtymän edistämiseksi, sekä yritysten että kehittäjätoimijoiden on tärkeää tunnistaa oma roolinsa ja mahdollisuutensa siirtymän edistämisessä. Kaikenlaisissa organisaatioissa koetaan, että oman organisaation strategian ja roolin selkeyttämisen myötä on mahdollista selkeyttää ja resursoida myös omaa työtään vihreään siirtymään liittyen sekä tunnistaa yhteistyön rajapintoja muiden kanssa.

Tiiviimmällä yhteistyöllä sekä toiminnan ja viestinnän järjestelmällisyydellä niin organisaatio- kuin aluetasolla, voitaisiin huomattavasti tehostaa tekemistä, tunnistaa resurssitarpeita sekä allokoida resursseja kiertotaloussiirtymän edistämiseen. Koordinoidummalla edistämistyöllä kasvatetaan myös jokaisen toimijan työn vaikuttavuutta.

Selvityksen perusteella alueen pk-yritykset odottavat julkisen hallinnon ohjausta, vaatimuksia, ratkaisuja ja pitkän aikavälin tutkimustietoa. Tämä on ymmärrettävää kun kehittämistyö vaatii sekä investointeja että aikaa. Tilanne luo kuitenkin samalla kehitysilmapiirin, jossa odotellaan ja tehdään vasta kun on varmaa ja pakko. Muutos on niin nopea, että varmakin voi olla varmaa vain hetkellisesti. Vaarana on, että kun yritys odottaa, toinen yritys ottaa etumatkaa ja muuttaa samalla kilpailukenttää entistä voimakkaammin. Alueen toimijat voivat auttaa yrityksiä tunnistamaan ja varautumaan nykyisiin ja tuleviin vaatimuksiin popularisoimalla direktiiveihin ja asetuksiin pohjautuvia vaatimuksia sekä pitämällä yllä keskustelua muutoksia aiheuttavista ilmiöistä.

Hankinnat ovat eräs tehokas keino vauhdittaa vihreää siirtymää julkisen ohjauksen keinoin, sillä julkiset hankintayksiköt edustavat monilla markkinoilla merkittävää ostovoimaa. RIIHI-hankkeen haastatteluihin osallistuneet yritykset kokivat, että tuotteiden tai palveluiden ympäristötehokkuuden kehittämiseen ei kannata investoida, mikäli kilpailutuksissa ja erityisesti julkisissa kilpailutuksissa valintaan vaikuttaa ainoastaan hinta. Alueen asukkaina työntekijävastaajat kokivat, että alueen kuntien ja kaupunkien tulisi toimia esimerkkeinä ja huomioida vihreät arvot hankinnoissaan. Alue- ja kuntatoimijat kaipasivat myös itse lisäosaamista ympäristönäkökulmien huomioimiseksi mm. hankinnoissa.

Eteläpohjalainen kiertotalouden menestysresepti

RIIHI-hanke on etsinyt eteläpohjalaista kiertotalouden menestysreseptiä ja tässä artikkelisarjassa on esitelty tämän reseptin ainesosia. Sanonnan mukaan sopassa ei saa olla liian monta kokkia, koska silloin mikään ei

valmistu tai ainakin lopputulos on sekava. Tämä sanonta ei kuitenkaan päde alueellisen kiertotalouspiirakan valmistamiseen, jossa pätee uusi sanonta; Mitä useampi kokki, sen mehevämpi ja suurempi piirakka, josta riittää kaikille jaettavaa. Piirakan valmistusohje menee näin:

Valmistetaan ensin pohja. Sekoitetaan yhdessä kulhossa reilu annos tietoa, taitoa, koulutusta ja asennetta. Otetaan sitten toinen kulho, jossa sekoitetaan erilaisia alueen toimijoita ja yrityksiä mahdollisimman paljon. Lisätään yhteistyötä, rooleja, strategioita, koordinaatiota. Sekoitetaan sitten kulhojen sisällöt keskenään ja lisätään sekaan suuri annos viestintää järjestelmällisesti pieninä annoksina, sekoittaen aina välillä. Tämä saa valtavan piirakan pysymään koossa. Maustetaan seos esimerkeillä ja vaivataan pohja huolellisesti.

Täytteen pääraaka-aineet ovat oman valinnan mukaan valitut eteläpohjalaiset luonnonresurssit, joita sekoitetaan sopivien alueellisista ja globaaleista ympäristöhaasteista syntyvien liiketoimintamahdollisuuksien kanssa. Kuorrutetaan piirakka vahvoilla verkostoilla ja monipuolisilla infraratkaisuilla. Annetaan piirakan kypsyä mahdollistavassa ja proaktiivisessa innovaatiokulttuurissa. Suositellaan tarjoiltavaksi alueellisen vastuullisuusbrändäyksen kanssa.

Jos haluat pureutua tarkemmin eteläpohjalaisen kiertotalouden menestysreseptin ainesosiin, tutustu Askeleita kiertotalouden edistämiseksi Etelä-Pohjanmaan aluetoimijoille -selvitykseen. Selvitys, tämä artikkeli ja artikkelisarja on tuotettu osana SeAMKin toteuttamaa ja Euroopan Unionin osarahoittamaa RIIHI – Resurssiviisaat verkostot Etelä-Pohjanmaalla -hanketta.

Artikkelisarjan aikaisemmin ilmestyneet osat ovat

1. Mitä ne kiertotalouden mahdollisuudet yritykselle olivatkaan?
2. Mistä löytyvät Etelä-Pohjanmaan askelmerkit kiertotalouteen?
3. Kiertotaloudessa alueella on väliä – ja kaikkia tarvitaan
4. Kiertotalouden haasteet ja mahdollisuudet muodostavat melkoisen vyyhdin
5. Luonto tarjoaa Etelä-Pohjanmaalle mahdollisuuksia kiertotalouteen
6. Paikallinen hankinta edistää kiertotalouskyvykkyyttä Etelä-Pohjanmaalla
7. Etelä-Pohjanmaan kiertotalousinnovaatiot syntyvät alueen kulttuurista ja käytännön mahdollisuuksista
8. Kiertotalousymmärrys on yrityskentän uudistumisen katalysaattori

Krista Mäki
SeAMK

Heli Hietala
SeAMK

Kirjoittajat työskentelevät SeAMKissa kestävän liiketoiminnan asiantuntijoina

Lähteet

Tapia, C., Bianchi, M., Pallaske, G., & Bassi, A. M. (2021). Towards a territorial definition of a circular economy: exploring the role of territorial factors in closed-loop systems. European Planning Studies, 29(8), 1438–1457. https://doi.org/10.1080/09654313.2020.1867511